

Régi jó Budapest

A pesti ember mindig szerette a zenét. Kezdte szeretni kisgyerek korában, amikor még nagy divatja volt a „verkli“-nek, illetve kintornának, avagy síptádnak, ahogy a nyelvújítók elkeresztelték. Hiába függesztette ki a bölcs közigazgatás a közsensé érdekében a kapualjakban a régi pléhtáblákat: „Itt a sípládáni játszás tilos“, — a régi időkben, be-be gördült a kapu szinbe a keréken járó, titokzatos szekrény, amely annyi szép nótát rejtgetett. A verkli volt az első „udvari“ zenekar. Nem a szuverén fejedelmek udvartartásainak értelmében, hanem a pesti bérházak szűkebb-tágabb udvarainak mélyén, ahol a vidám gyermekszereg és a cselédség még táncra is perdült és vígan ropta a csárdást egy-egy nyikorgó operamelódiára. A felsőbb emeletekről lehulló krajcárkák is — papírba csomagolva, hogy széjjel ne guruljanak — mutatták, hogy a muzsika szíven találta a „felsőbb tiszert“ is.

De az igazi „udvari“ zenét is nagyon szerette a pesti nép. A katonazenét, amely, ha végigvonult az utcán s az élen haladó daliás karmester (rendszerint őrmester) a díszes dirigáló bunkósbótot föl-le húzogatta, — a gyerekek, sőt az ifjabb, mindkét nembeli felnőttek száza is követték az utcákon végig, a kaszárnyától egészen a budai Várba, az őrségváltáshoz. Valóságos népiünnepély volt egy-egy ilyen őrségváltás s úgyis mint látványosság, úgyis mint zenei esemény igen népszerű volt.

A katonazenekarok egyébként óriásit fejlődtek a kiegyezés után. A legkitűnőbb muzsikusokat szedték össze s a könnyű zenétől a legkomolyabb opusokig mindent kasztja külön nívót jelentett: magas zenei tudás, bravúros vezénylés, szigorú, de bajtársias fegyelemtartás és nagy önfegyelmezetttség jellemezte valamennyit. Nálunk legnépszerűbb volt Bachó honvédkarmester, a milleniumi idők dédelgetett karnagya, aki sok jeles szerzeményével is gazdagította zenei irodalmunkat. Katonakarmesterek voltak a leghíresebb operettszerzők is: Zeller, (Mada-

rász), Zierer (Vándorlegény) és Lehár Ferenc is.

A lélekbe markoló igaz muzsikája a pesti embernek azonban mégis csak a cigányzene volt. Nemcsak azért, mert nem igen volt más választék (nem volt még szalonzenekar, a jazz még meg sem született), hanem, mert a jó hangulatot, a hagyományos mulatozást, a gyönyörreljes — soh'se halunk meg! jelszavú — atmoszférát csak a cigány tudta kiváltani a mulatságot, szórakozást kereső pesti emberből. Ontották a nagyszerű cigánydinasztiák a legkitűnőbb hegedűsöket, cimbalmosokat, kis- és nagybőgősöket és brácsásokat, meg a „pikálásokat“ is.

Az egész világ felfigyelt a millenium után a magyar cigányra. Páristól New-Yorkig hangosak voltak a legelőkelőbb éttermek és kávéházak a magyar cigányzenétől. Szabolcska Mihály gyönyörű versében, „A párisi Grand Café“-ban megindítóan színezi a cigány-muzsika varázsos hatását (Kuruc Jánosnak erre a versre írt s ma már ritkán hallható zenéje is szívbemarkoló). Ady Endre pedig Dankó Pistát dicsőítő versében így ír a magyar nótáról:

...Egyszerre szakad rám kár-hozat és éden,

Leányok nótáznak csendes falu-végen.

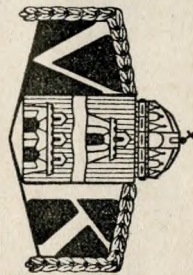
Reszket mellettem a vadba oltott rózsá...

Óh szent, égből lopott, magyar lelkű nóta...

A régi Pest halhatatlan cigányprímásai megtették kötelességüket. Radics Béla, az öreg Berkes, Kóczé Antal, Banda Marci, debreceni Kiss Lajos nem éltek hiába. Csodahegedűik üveghangjai átszűrődnek az éteren s szívünkbe biztatást, örök reményiséget muzsikálnak bele. Talán megalakították az égi zenekart is és elébük patlant 36-ik Rácz Laci, a bohémlelkű cigánykirály (ahogy ő magát nevezte) és vonójával nagyot ütve a hegedű hátára, harsány hangon kiáltja, szokott módján a vezényszót művésztársainak:

— Banda vigyázz!

Dr. Kovács Jenő

Közp. nyomt. XX. cs. 23. sz.

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:	S Kovács Jenő
Cím:	Régi jó Budapest.
Forrás:	Rövid cigányművészi felvétel.
(Hely)	Fős. Városi
(Idő)	1947 aug 9.
(Köt. v. fiz.)	
(Oldal)	
Idő	1867 - 1947
Személy	
Helyszám	

Székesfővárosi Háznyomda 1926 - 8981

Oszályozás

781.7